

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

KNNV afdeling Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT
afdelingDelfland@knnv.nl
www.knnv.nl/afdelingDelfland
twitter: KNNVafdDelfland
facebook: KNNV-afdeling-Delfland

05.f GEDACHTEN OVER NATUURBESCHERMING

Geldig tot: 2021

Ledenvergadering

mrt 2017

(on)gewijzigd vastgesteld

GEDACHTEN OVER NATUURBESCHERMING

Inhoud

1. Achtergrond	3
2. Waarom natuurbescherming en wat is het draagvlak?	3
3. Wat is ons streefbeeld?.....	4
4. Wat willen wij concreet?	6
4.1. Biodiversiteit	6
4.2. Ecologische hoofdstructuren	6
4.3. Onderhoud	8
4.4 Natuurinclusief bouwen	10
5. Hoe willen we dit bereiken?	12

1. Achtergrond

De KNNV en haar afdelingen hebben als statutaire doelstellingen natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming. Natuurbescherming is in Nederland een noodzakelijke voorwaarde om de andere twee doelstellingen te kunnen realiseren. Hoe ontwikkelt zich onze groene ruimte? Waar gaan het heen? Wat willen wij? En hoe willen we dat realiseren?

Dit stuk beoogt aan de ene kant de neuzen binnen onze afdeling te richten, zodat wij met één gezicht naar buiten treden. Dit hoeft niet te betekenen dat dit stuk voor eens en altijd andere ideeën uitsluit. Wij zullen het stuk regelmatig herzien. Wel betekent dit stuk dat er in onze afdeling na een uitgebreide discussie een bepaalde consensus is bereikt.

Een tweede doelstelling is middels dit stuk de grote natuurbeheerders in onze regio van onze ideeën op de hoogte te stellen.

2. Waarom natuurbescherming en wat is het draagvlak?

Een robuust ecosysteem en soortenrijkdom zijn van essentieel belang voor het voorkomen van plagen en voor het zekerstellen van onze voedselketen in de toekomst. Ook hebben wij de natuur nodig voor de rust en de ruimte om ons te kunnen recreëren. Verder is ook heel reëel het medegevoel dat wij hebben met de zwakken in de samenleving. Wij voelen mee met de natuur als die bedreigd wordt. Bovendien hoort de natuur er gewoon bij. De mens hoort samen te leven met de natuur en hoort haar niet van deze aarde te verwijderen.

Bij de KNNV zijn mensen aangesloten die een passie voor de natuur hebben en die de natuur daarom bestuderen. Het blijkt dat in de loop van de jaren de natuur om ons heen in veel opzichten steeds minder interessant wordt door verdroging, verzuring, vermisting, versnippering, verwaarlozing, verontreiniging, verstoring, verzoeting/verziltting en verlies. In het cultuurlandschap vormt de intensivering van de landbouw een ernstige bedreiging. Daarom doet de KNNV landelijk, maar ook de KNNV afdeling Delft aan natuurbescherming. Om onze hobby uit te voeren hebben wij een afwisseling in landschappen en biotopen nodig en biodiversiteit.

Leden van de KNNV vormen een smaakmakende voorhoede van een veel grotere stroming in Nederland. Grote groepen mensen zijn ervan doordrongen dat de mens niet zonder de levende natuur kan. De ledentallen van het Wereldnatuurfonds, Natuurmonumenten en de provinciale landschappen spreken voor zich. Hier laten de leden natuurstudie en natuurbescherming over aan professionele organisaties. Zij beperken zichzelf tot de natuurbeleving. KNNV-ers houden alle drie de aspecten bewust in eigen hand.

Ook de Nederlandse overheden ondersteunen natuurbescherming. De Nederlandse regering heeft internationale verdragen getekend. Dichter bij huis is er het Natuurnetwerk Nederland (vroeger de Ecologische HoofdStructuur). Op provinciaal niveau hebben wij de GroenBlauwe Slinger in onze regio.

De diverse gemeenten hebben een natuurplan. Het is onze doelstelling daar kritisch naar te kijken en zo nodig de gemeenten Delft, Pijnacker-Nootdorp, Lansingerland, Den Haag, Westland en Midden-Delfland te stimuleren een visie op de natuur te hebben. Het gaat erom dat ook in de toekomst de mens met de natuur kan samenleven. Want wij staan voor een natuurlijk leefomgeving.

De provincie heeft sinds 1 januari 2017 een centrale rol gekregen bij de natuur in Zuid-Holland

3. Wat is ons streefbeeld?

Natuur betekent voor ons de diversiteit aan (wilde) planten en diersoorten die zich weten te vestigen en te handhaven in een bepaalde, al dan niet door de mens gecreëerde, omgeving. In Nederland zijn alle landschappen gevormd door de mens. Onze natuur, biotopen en ecologische eenheden bestaan bij de gratie van menselijk ingrijpen. De natuur grijpt haar kans en de mens gedooft dat al of niet. In onze regio is het grondgebruik overal in meerdere of mindere mate gedeeld tussen natuur en mens. Dat kan van puur voor de mens zijn, zoals op voetbalvelden en speelweiden tot alleen voor de vogels, zoals in het vogelreservaat Ackerdijkse Plassen.

De puristen onder ons zouden misschien willen dat alle ingrijpen door de mens stopt, zodat de natuur ongestoord zijn gang kan gaan. Ver van de bewoonde wereld kan dat misschien, maar in onze regio hebben wij alleen de Ackerdijkse Plassen als vogelreservaat. Vogelreservaat wil overigens zeggen dat de Ackerdijkse Plassen er voor de vogels is en niet voor de mensen en ook niet voor planten en andere dieren. En ook hier wordt erg veel onderhoud gepleegd om de vogels te plezieren. Aan de andere kant van de schaal staan de mensen die nog steeds in gevecht zijn met de natuur. Mensen die te vuur en te zwaard, met gif, borstels en landbouwplastic het onkruid bestrijden.

Ons natuurbeschermingsbeleid is erop gericht in zijn algemeenheid het gevecht minder hard te voeren en meer samen te leven met de natuur. Door de natuur meer aan het woord te laten doen we recht aan onze medebewoners op deze aarde. Wij willen het spontane beschermen en de kans geven zich te ontplooiën.

De natuurliefhebbers variëren van heel abstracte doelgroepen tot heel concrete personen en zij willen verschillende dingen:

- Recreanten op het strand aan de Grote Plas in de Delftse Hout.
- Vissers op hun stekkie aan de Kleine Plas bij Ikea
- Jos van Koppen die van alles ziet op zijn vaste route
- Raymond van der Ham die naar varens zoekt op de grachtenmuren

Op mondiaal niveau streeft men een zo groot mogelijke biodiversiteit na. Dat komt erop neer dat men het uitsterven van dieren en planten probeert tegen te gaan. Deze actie vloeit voort uit eigenbelang. Het gaat om planten te vinden en te behouden die bijvoorbeeld medicijnen kunnen leveren, ook gaat het erom plantenrassen te behouden die gebruikt kunnen worden om voedselgewassen en technische gewassen te veredelen.

Op Nederlands niveau probeert men tegen uitsterving iets te doen door het aanleggen van het Natuurnetwerk Nederland. Het gaat om het ontsnipperen en vergroten van de natuurgebieden. De provincie Zuid-Holland heeft zijn Groen-Blauwe Slinger. Delft heeft zijn ecologische hoofdstructuur. In het Westland verbindt de Poelzone de kust met het binnenland.

Met bossen en recreatieterreinen als het Abtswoudse Bos, Bieslandse Bos, Balij, Akkerdijkse Bos en Zuidrand probeert men in onze regio de opdringende bebouwing tegen te houden. Daarom is het ook bos en geen weiland meer. Bomen hebben een grotere emotionele waarde. Door deze acties behouden de mensen het overgebleven open veenweidelandschap achter het bos om te fietsen en te recreëren.

Hieruit blijkt dat veel werk aan en in de natuur wordt gedaan, omdat mensen daarbij belang hebben: bossen aanleggen, veenweidegebieden vogelvriendelijk beheren, vissen uitzetten, aangepaste mortel voor de voegen in kademuren.

Voor een deel is natuurbescherming, de natuur helpen als zij in nood is, een aangeleerde houding. Vliegen en muggen slaan we dood, maar vlinders en hommels hebben een hoge aaibaarheidsfactor. Ratten en muizen verdelgen we en vogels vinden we mooi; behalve dan de kraaien, eksters en meeuwen. Vossen roeien we uit en de tijger steunen we door een gift aan het WNF. Er zijn Vogel & Egel-asielen en Zeehondencrêches, omdat we deze dieren aandoenlijk vinden. Vissers en jagers hebben ook iets met de natuur! Maar anders.

In deze warwinkel van ideeën, gevoelens en opinies moeten wij als KNNV afdeling Delfland met één gezicht naar buiten treden. Over de zaken die spelen in de natuurbeschermingswereld moeten wij dus afspraken maken. Hieronder staat een opsomming van de dingen die wij vinden en in onze contacten met andere instanties naar buiten brengen.

*****

Intermezzo: Paddentrek

Al vele jaren is de KNNV actief om de padden te beschermen tijdens het oversteken van wegen. Dit overigens in het verleden met wisselend succes, veroorzaakt door de complexiteit van het organiseren, de kracht van de projectleiders, gebrek aan paddenoverzetters.

Historisch feitenmateriaal laat de volgende totaalcijfers zien:

Jaar	Aantal padden overgezet	Aantal dode padden	Percentage overgezet/dood	Aantal locaties
1989	140	3	98/02	
1990	227	128	64/36	
1991	29	27	52/48	
1992	31	30	51/49	
1993	2095	155	93/07	
1994				
1995	526	136	79/21	
1996	193	30	86/14	
1997	99	18	85/15	
1998	325	144	70/30	
1999	2984	620	83/17	
2000	4584	951	83/17	
2001	10297	1143	90/10	

2002	8299	1337	86/14	
2003	7244	980	88/12	
2004	8485	1483	85/15	
2005	8992	1196	88/12	
2006	5258	874	86/14	
2007	3525	525	87/13	
2008	3193	522	86/14	
2009	4432	758	85/15	
2010	6988	1304	84/16	
2011	10506	1445	88/12	
2012	4220	636	87/13	
2013	5871	503	92/08	
2014	5574	863	87/13	
2015	5166	493	91/09	
2016	5495	439	93/07	
2017	6771	839	89/11	

*****

4. Wat willen wij concreet?

4.1. Biodiversiteit

In de Nederlandse situatie zou je kunnen denken dat men dan overal woonwijken met eengezinswoningen met tuin gaat bouwen. Daar is de soortendichtheid het hoogst. Wereldwijd kan het toch zin hebben om soorten die voorkomen in minder biodiverse biotopen te beschermen. Denk hierbij aan de grutto in een ecologisch minder divers weidelandschap.

Ons standpunt: Wij vinden het nastreven van een grote biodiversiteit een goede zaak. Voor ons is er dan veel te beleven. Wij kijken daarbij niet alleen naar zeldzaamheid of het aantal soorten per hectare, maar ook naar het grotere geheel, de afwisseling in landschappen.

4.2. Ecologische netwerken

Uitsterven is voor een deel het gevolg van versnippering. Ecologische netwerken moeten het effectieve aaneengesloten leefgebied vergroten. Soorten kunnen door een strenge winter of door een giflozing in een gebied verdwijnen. Door ontsnippering is het mogelijk door nalevering uit een ander gebied de klap op te vangen. Ook inteeltgevaaren verminderen op deze manier. Sommige soorten hebben gewoon een groot leefgebied nodig om zich sowieso in stand te kunnen houden.

Het idee voor een ecologisch netwerk is dat leefgebieden aaneengesloten worden door corridors. Corridors tussen leefgebieden moeten dezelfde biotoop bevatten als het biotoop in de verschillende leefgebieden. Anders overleven de soorten het verblijf in de corridors niet.

Afhankelijk van het soort plant of dier zijn andere zaken onoverkomelijke hindernissen. Voor een vogel ziet de wereld er anders uit dan voor een insect. De versnippering van Nederland is dus soortafhankelijk. Voor lepelaars raakt hun wereld versnipperd als tussen Nederland en Afrika de pleisterplaatsen in Spanje en Frankrijk verdwijnen. Ze halen de sprong niet ineens. Voor loopkevers is elk paadje van twee meter breed al een versnippering.

De Groenzoom

De Groenzoom is een langgerekt gebied dat een aquatische en een daarmee samenhangend terrestrische ecologische verbinding vormt tussen Midden-Delfland en het Groene Hart. Het is een vertaling door de provincie Zuid-Holland van de ecologische hoofdstructuur.

In Pijnacker-Zuid staat deze slinger onder druk door de minimale breedte die de gemeenten Pijnacker en Berkel en Rodenrijs hiervoor vrijhouden.

Ons standpunt: De uitbreiding van Pijnacker in zuidelijke richting is een politieke en ecologische blunder. Na de vergeefse strijd tegen de plannen zullen wij ons sterk maken voor het benutten van de kansen die er nog zijn.

Ecologische hoofdstructuur van Delft

De ecologische hoofdstructuur van Delft volgens het Ecologieplan wordt gekenmerkt door verbindingen tussen het buiten liggende veenweidegebied met de stad. Uitwisseling tussen deze gebieden hangt sterk af van de soorten planten en dieren. Onderzoek van de KNNV afdeling Delfland tonen aan dat de graslandvegetaties in de stad beter ontwikkeld zijn dan in het buitengebied waar deze sterk bemest is. De stad kan als brongebied optreden van het buitengebied. Water- en verlandingsvegetaties zijn in de stad en daarbuiten even goed ontwikkeld. Met de uitvoering van de plannen voor een verbeterde waterkwaliteit en het inrichten van natuurvriendelijke oevers in Delft moet in de toekomst het stedelijk gebied een brongebied kunnen worden voor het buitengebied. Bosvegetaties zijn in de stad goed vertegenwoordigd in de oude parken en oude recreatiegebieden. Hier is het de verwachting dat de stad een brongebied zal zijn voor de nieuwe bossen en recreatiegebieden in omgeving. Muurflora is in de stad goed ontwikkeld. Een aansluiting met het omliggende gebied ligt niet in de verwachting door het ontbreken van het goede biotoop.

Ons standpunt: De ecologische hoofdstructuur van Delft zal voor vogels, planten en dieren om verschillende redenen wel of niet goed werken. Het is nodig om in detail, per vegetatietype, de doelstellingen en middelen vast te stellen.

Ons standpunt: Binnen de stad liggen er mogelijkheden om ook de groene ruimte van particulieren bij de groenstructuur te betrekken. Het aanwijzen van "0 % bebouwingsgebieden" in de tuinen van de binnenstad in de nieuwe bestemmingsplannen heeft onze instemming.

Ons standpunt: Het opnemen van monumentale bomen in de bestemmingsplannen heeft onze instemming.

Ons standpunt: De ecologische hoofdstructuur moet een aparte status krijgen in de bestemmingsplannen. Het realiseren van natuurwaarden moet als enige mogelijkheid in de plankaarten worden opgenomen.

De waterkwaliteit is de afgelopen jaren sterk verbeterd, maar stagneert nu op een nog onaanvaardbaar niveau. Wij steunen het Hoogheemraadschap van Delfland in haar strijd om de waterkwaliteit op het niveau te brengen zoals dat in Europees verband is vastgelegd. Wij zijn blij met de wijze waarop het Hoogheemraadschap van Delfland pompvriendelijk maakt en met de technische installaties waarmee zij vissen over dijken zet.

Ons standpunt: Op de korte termijn is de afkoppeling van polders van de boezem een goede zaak is, maar één die op de langere termijn weer ongedaan moet worden gemaakt. Er moet ook gestreefd worden naar een betere waterkwaliteit in de boezem.

4.3. Onderhoud

Groenstroken

Verschil in onderhoud geeft verschil in aanzien en verschil in beleving van groenstroken. Vergelijk bijvoorbeeld de trambaan aan de Buitenhofdreef met de Van der Slootsingel. Vergelijk de Nieuwe Plantage met de Zuidergracht. Vergelijk de tuin van het Klauwshofje met het Carto. Vergelijk de Wallertuin met het Doelenpark. Vergelijk Parkje Buitenhof met het bos in de Noordpolder van Biesland ("Krekengebied"). Vergelijk het weiland in de Bieslandse Bovenpolder (aan de Korftlaan) met dat in de Bieslandse Polder. Vergelijk straten waar de bewoners hebben ingegrepen in de groenvoorziening middels het aanleggen met geveltuintjes en het volzetten van boomspiegels met straten waar dat niet is gebeurd.

Ons standpunt: Waar mogelijk mogen in de binnenstad de burgers meehelpen met het aankleden van hun straat met groen. Dit geeft een rijkdom aan nectardragende bloemen en een continue variatie in beplanting tussen de kruidlaag en de boomlaag. Dit zorgt voor veel betere omstandigheden voor insecten en vogels dan wat de gemeente met beperkte middelen kan bereiken. Bovendien geeft zo iets een beter verblijfsklimaat voor de bewoners.

Ons standpunt: Beheer van groenstroken moet erop zijn gericht dat er een grote floristische en faunistische rijkdom ontstaat. Beperkt en gefaseerd maaien, het larderen van bloemrijke bermen met struiken en houtrillen geeft interessantere groenvoorzieningen dan een beheer van 20 maal maaien per jaar. Het schept een verblijfsklimaat in plaats van een doorgangsklimaat; een groenvoorziening waar je je over kunt verwonderen en die je kunt bestuderen in plaats van een passief architectonisch kijkgroen.

Ons standpunt: Hooien van grasbermen volgens de richtlijnen van Koster of Rijkswaterstaat heeft onze voorkeur boven klepel en een gazonbeheer.

Ons standpunt: In bossen en grote parken moeten dode bomen blijven staan. Zeker als het grote bomen zijn. De takken mogen er beperkt uit, maar de stam moet blijven om ruimte te bieden aan vogels, vleermuizen en insecten. Braamstruwelen vergroten de mogelijkheden van vogels om beschermd te broeden.

De stenen stad

Ons standpunt: Wij willen de afwatering van regenwater over de kaderand gecontinueerd zien. Dit levert de aanhangende zode waarin de muurplanten groeien. Wij vrezen dat met het voortschrijden van dakrenovaties de gierzwaluwen achteruit zullen gaan. Het plaatsen van

gierzwaluwpannen zullen wij stimuleren evenals ondersteunde maatregelen voor andere stadbewoners als vleermuizen en mussen.

Ons standpunt: Onkruid mag best blijven staan en hoeft niet te worden geborsteld of anderszins verwijderd. Netheidswoede; mag het wat minder?

Water en oevers

Ons standpunt: Wij zien graag dat watergangen een meer ecologisch profiel krijgen met verlaagde, plasdrasse en ondergedoken situaties. Dit in tegenstelling tot het gangbare technische profiel wat een maximale doorstroming van het water mogelijk maakt. In watergangen moeten diepere plaatsen komen, waar de waterfauna zich in de winter kan terugtrekken. Helofytenfilters kunnen bijdragen aan schoner water.

Ons standpunt: Baggeren moet buiten het broedseizoen plaatsvinden en gefaseerd om niet alle waterleven te vernietigen. Om overwinterend waterleven, waaronder de beschermde groene kikker te beschermen mag ook niet in de periode november tot april worden gebaggerd. Baggeren dient gefaseerd te gebeuren, zodat het waterleven in een sloot niet totaal vernietigd wordt.

Veenweide

In zijn algemeenheid bedreigt de intensivering van de veeteelt de natuur in het veenweidegebied. De trend is naar monotone akkers met Engels raaigras.

Wij zien graag een biodiverse weide met ruimte voor flora en fauna. Afhankelijk van de bestemming kan dat zijn een kleinschalige faunavriendelijke inrichting en beheer voor het kweken van insecten en muizen als voedsel voor uilen, marters en roofvogels. In Midden-Delfland is dat een grootschalig landschap met lange zichtlijnen voor weidevogels.

Ons standpunt: In het veenweide gebied zijn diverse biotopen te onderscheiden: boerenerven, weiden, sloten en de oevers. Op de boerenerven zien we graag elementen als nest- en leefkasten, vogelbosjes en poelen. In de weiden broedbescherming door het maaien pas na 1 juni uit te voeren en het uitrijden van mest slechts toestaan buiten het broedseizoen.

Vermindering (kunst)mest en bestrijdingsmiddelen zijn methoden om vooral de kruidachtige planten te stimuleren. Karakteristieke water- en weideplanten zijn te stimuleren door de sloten en de oevers beperkt of later te maaien, niet te bemesten en over te slaan bij het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Verder dienen plas/dras situaties gestimuleerd te worden met diepere plaatsen voor waterfauna. Een aanpak als bij de Bieslandse Bovenpolder heeft onze instemming.

In Midden-Delfland ondersteunen wij het terugdringen van houtopstanden om het leefgebied voor de grutto en Kievit te verbeteren. Waar mogelijk door het instellen van hakhoutbeheer zodat de cultuurhistorische waarde behouden blijft.

Bossen

Ons standpunt: Stadsbossen als de Wallertuin en moerasbossen moet zich natuurlijk kunnen ontwikkelen.

Ons standpunt: Delen van recreatieve bossen zouden omgevormd kunnen worden tot moerasbossen door de grondwaterstand te verhogen en tegelijk verhoogde looppaden aan te leggen.

Pioniervegetaties

Pioniersvegetaties en vegetaties van gestoorde bodem zijn onlosmakelijk met de stad verbonden. Overal waar gewerkt wordt aan de infrastructuur van de stad komen de pioniersoorten als eerste weer terug. Het lijkt ons niet zinnig om speciale maatregelen te nemen.

Duinen en de kust

Langs de boorden van Delfland ligt een langgerekt natuurgebied dat zeer grote bescherming behoeft, een flink deel is dan ook Natura 2000 gebied, dat een hoge natuurwaarde kent. Er zijn bedreigingen om de kust te bebouwen.

Ons standpunt: handhaven en zelfs versterking van het Natura 2000 gebied.

De kust is van ons allemaal, dus geen vaste bebouwing langs de kust. Noot Geert; Niet helemaal goed geformuleerd.

4.4 Natuurinclusief bouwen

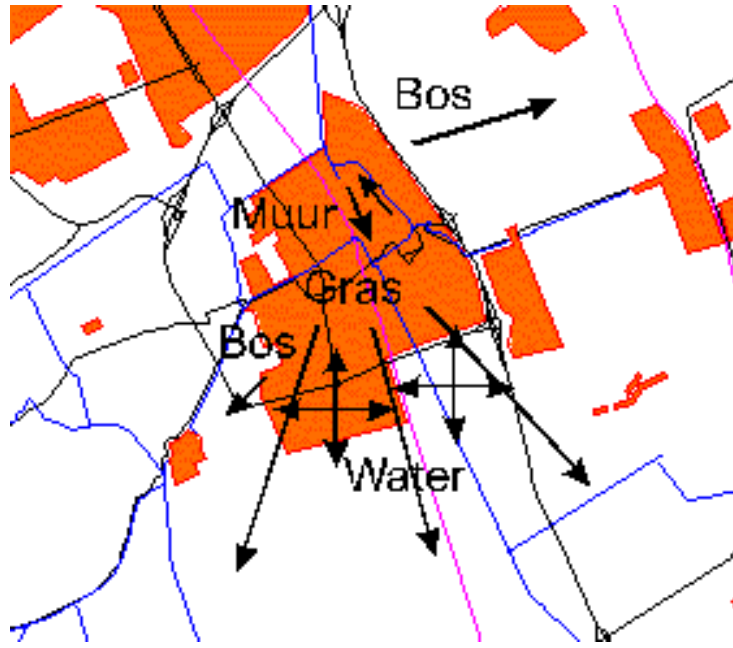
Wij wonen in het dichtst bebouwde deel van Nederland. Wij zien nog steeds dat gebouwen en terreinen zeer natuuronvriendelijk worden ingericht. Verstening rukt op en oevers worden veelal voorzien van hoge beschoeiingen, zodat contact tussen land en water wordt verbroken. Ook de keus van de vegetatie die wordt aangeplant speelt geen rol voor onze natuur. Het groen rond het huis en in de wijk is de plek waar bewoners met de natuur in aanraking komen en waar zij deze direct kunnen beleven.

Ons standpunt: Bij de(her)inrichting van gebouwen en de directe omgeving wordt de KNNV lijst Natuurinclusief bouwen gehanteerd. Deze lijst is bedoeld voor ontwikkelaars een handvat te geven om natuurinclusief te (ver)bouwen. Naar ons idee kiezen ontwikkelaars minimaal 20 punten uit deze lijst en passen die toe in hun ontwerp.

*****

Intermezzo: Ecologische Hoofdstructuur van Delft

Er liggen voor Delft kansen om een bijdrage te leveren aan een robuuste provinciale ecologische structuur op het terrein van de water- en verlandingsvegetaties en de natte graslanden.

*****

5. Hoe willen we dit bereiken?

Voor elke snipper groen moet worden vastgesteld wie de gebruikers zijn en wat hun relatieve belang is, hun eisen en wensen en in hoeverre zij elkaar in de weg zitten. Hier komen wij als mensen met een passie voor natuur ook meer op de voorgrond, want wij gebruiken de groenvoorzieningen ook om onze hobby uit te oefenen: natuurstudie en natuurbeleving. Hierbij mogen wij bedenken dat wij een smaakmakende minderheid zijn temidden van een zwijgende meerderheid. In allerlei gemeentes in onze regio worden wij dankzij het optreden van onze contactpersonen gehoord.

Overall in elk landschap, moeten wij in bestaande situaties de volgende checklist maken:

- Wie zijn de menselijke (doelgroepen) en natuurlijke (doelsoorten) gebruikers en wat zijn hun eisen en wensen ten aanzien van het grondgebruik? Hierbij gaat het ook om het ruimtebeslag en de intensiteit van gebruik. Het is goed je burens te kennen.
- Wat zijn de kansen en bedreigingen voor de gebruikers.
- Welk beheer is nodig om ervoor te zorgen dat de mens en de natuur tot zijn of haar recht komt?

Pro memorie, bij herinrichting kan er vaak meer.

Via de contactpersonen willen we dit stimuleren, opzetten van projecten, geven van excursies, cursussen, activiteiten van werkgroepende en het onderwerp van de jaarthema's. Het is te overwegen om een aantal doelsoorten te selecteren die symbolisch zijn voor elk biotoop of situatie. Bij dit alles is het creëren van draagvlak van de diverse belanghebbenden (bewoners, beheerders, agrariërs) zeer belangrijk, dit zal ook via onze vertegenwoordigers plaatsvinden.

Via ondersteuning van acties van derden die zich inzetten voor de natuur. De Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland ondersteunen wij in veel haar acties door medeondertekening van bezwaarschriften en dergelijke.